

Muljed Petrogradist läbisõidul.

(Meie era-kirjasaatjalt.)

Rewolutsion andis „wanale” Petrogradile hoopis teistsuguse ilme. Uulitsaelu muutus kärarikasteks miitinguteks üheltpoolt, ja teiselt poolt täieliseks ulakuks, millel enam otsa ega äärt näha polnud. Wiimasele weretantsule, mis 3.–5. juulil peeti, järgnes „kindel kord”, mis kuni tänagi päält waadates on püsinud ja mis linna elu nähtawalt on teisendanud.

Juba wagunist wälja tulles on märgata, et midagi on muutunud. Kadunud on need „wabaduse walwel olewad rewolutsionilised” soldatid, kes ennemalt endid reisijatele kuni jultumuseni pakikandjateks pakkusid, odawaid Soome paberossa kalli hinna eest kaela määrisid ja wagunites istekohtadega angeldasid. Weel kuu aega tagasi oli walus näha, kuidas soldatid enne eraisikuid wagunitesse asusid, kõik istekohad endi alla wõtsid ja siis pärast neid erainimestele „wälja üürisid”, ise siis wagunist lahkusid, et järgmisel rongil sedasama teha. Kõik niisugused asjad oleksid nagu kaudnud, vähemalt awalikult ei tüki teile ükski rewolutsioniline sõjamees ligi, kuid „seltsimehelikult” tehakse endiselt äri, ehk küll ettewaatlikumalt kui enne. Sest nüüd liiguwad waksalites kasakad, kes nagaikatega wabasid kodanikka korrale õpetawad.

Petrograd pole kunagi enne puhtusega wõinud hoobelda, kuid nüüd ei jäta ta mustuse poolest enam midagi pahemat soowida. Kojamehed küll ei streigi nagu Tallinnas, kuid siin puuduwad nähtawasti „gorodowoid”, kes sunniksid kojamehi endi ametikohuseid täitma. Kõnniteed, iseäranis aiad rahwa jalutuseks on „seemuskate” (päewalille) kestadega kaetud, uulitsarennides pakkimispaberid, wanad kasti lauad, hobusesõnnik jne. Ehk küll tramwaid nüüd õredamalt liiguwad, sest töökojad ei jõua wagunid tarwiliselt parandada, siiski lahedalt mahuwad inimesed wagunitesse ära. Endine pressimine, kiilumine ja wagunite küljes rippumine on kadunud. Ehk küll sõiduhind 10 kopika päält 15 pääle tõstetud, ei wõiks see sõitjaid ära hirmutada, aga nähtawasti on see nii. Woorimehed on muinasjutuliselt kallid. Paari-, kolmewerstane sõit makstab 4—5 rbl., öösel nõutakse weel rohkemgi.

Wõõrastawalt mõjuwad laudadega kinninaelutatud äride ukсед ja aknad, mille arw iga päewaga kaswada.

Keegi Prantsuse ajakirjanik ütles, et Petrograd on purustatud akende linn. Sellele lisaksin weel juure — paigatud akende linn. Suuremate äride aknatükid, mis ühest klaasist, ehiwad lauad, mis paksusid purukslöödud klaasitahwliid koos hoiab.

Korrapidajateks on eraisikutest miilitsamehed ja sõjawäelastest patrullid. Esimesed saawad ka siin keset suurt liikumist oma wahikohal ajalehe, wõi romani lugemisega sama segamata walmis nagu kodumaalgi. Uulitsal jalutab

sõjawäekooli õpilane, püss rihmapidi üle õla, preili käe all. See on ka üks korrapidaja.

Tarbeasjade kaupluste riulid jääda iga päewaga õredamaks. Selle wastu kasvavad aga „sabad”. Juba kella 4—5 paigu hommikul on naesed sabas, vähemad lapsed uinuwad kätel, kuna suuremad uulitsarennis hobusesõnniku käbidega mängiwad.

Õhtul enne magamaheitmist jagawad perekonnaliikmed endi keskel ära, kuhu keegi sabasse läheb.

Sabas seismine on paljudele elukutseks saanud. Keegi rätsepp jutustab, et tema küll teenida 1300 rubla kuus, kuid makswat sellele, kes tema eest saba seisab 15 rubla päewas. Nii siis 450 rubla kuus selle eest, et teile toiduained koju kättetuakse.

Siin on isesugused sabad tekkinud, missuguseid kodumaal weel ei tunta. Nimelt tubaka ja paberossi sabad. Kuigi üle 100 paberossi ostjale ei anta, siis wõib seda ometi määratud hinna eest saada. Hommikutel pakuwad aga need sabad wastikut pilti säääl, kus kroonu haigemajad lähedal. Haawatud sõjamehed, haige-kuubedes, paljud isegi määrdinud aluspesu wäel, seisawad suurel arwul sabades ja peawad endid lubamata wabalt ülewal, nii et naesterahwastel niisugustest sabadest möödakäimine piinlik.

Söögimajades on hinnad nii üles kruwitud, et neile palju ligi ei julge minna. Kui tahate wähegi korralikku lõunat süüa, siis seda alla 12—15 rubla ei saa. See oleks siis kaks sööki — supp ja praad. Paljudes söögimajades antakse leiwa asemel mustadest jahudest walmistatud haput saia, mis söögiisu ainult rikub.

Elanikkude arw on kahe miljoni päält üle kolme miljoni tõusnud, tarbeainete sissewedu aga endisega wõrreldes wähenenud. Kaanalite kaldad on küll puusüldasid täis ja päältwaataja wõiks arwata, et siin puudepuudust ei tunta. Kuid just ümberpöördud — Petrogradi ähwardab mitte ainult nälg, waid ka külm.

Kui öeldakse, et kaubandus on sõja kaksikwend, siis sedasama peab ka nälja ja mässu kohta tunnistama.

Hirmuga waatawad inimesed kõige lähemasse tulewikku.

Nälg, külm ja linna armetu seisukord terwishoidlisest küljest ei tööta juba kõige lähemas tulewikus midagi hääd. Ja nende arw, kes sõna tõsisest mõttes näljased, kasvab iga päewaga, sest paljud wabrikud õiendawad töölistega lõpuarweid.

Putilowi tehas üksinda lasta esialgul 11 tuhat inimest lahti. Kõik see sünnitab päälinnas niisuguse elektriseritud õhkkonna, mis igasugusest waljust korrast ja wõimust hoolimata ühel ilusal päewal samuti wõib kargatada kui weebruari-kuul, kus näljane naine toiduainete-kaupluse akna sisse löi ja sellega Wene suurele rewolutsionile nähtawa algatuse andis.

Sakslaste hirmul tahab Ajutine Walitsus wabrikud ja teisi tööstuse-kohti ewakuerida, tööta töölisi Dooni piirkonda saata, kus teenistust olla. Sellega tahetakse uut rewolutsioni ära hoida, mis kahekordse jõuga peaks lahti puhkema, ühelt poolt nälg ja teiselt — enamlased ja anarhistid, kes lootusi pole kaotanud Ajutist Walitsust kukutada ja wõimu enese kätte kiskuda. Wiimastega on seda raskem wõidelda, et nad ise wiimasel kongressil otsustasid põranda alla minna. Wiimaste suurte tulekahjude kohta, mis sõjatööstuseks töötawates wabrikutes ette tulid, ütlevad kohalikud lehed awalikult, et see Saksa käte töö on. Suust suhu liigub aga jutt, et ka meie enamlased olla asjasse segatud, kes nüüd enam millegi eest tagasi ei kohkuda, et sõda wõimalikult ruttu lõpetada. Tähendatud tulekahjud on näituseks, et kellegile meeldib tsaariaegne teadete awaldamise wiis. Ajalehtede teated selle kohta olid pääliskaudsed, sõnaohtrad — raketid plahwatasid, süütasid mõned ümberkaudsed majad põlema, 40 inimest saanud wigastada. 6 kuud tagasi öeldi niisugusel juhtumisel sedasama, kuid weel lühemalt, nimelt: oli plahwatus, kahjud tähtsuseta. Tõepoolest on aga siin pilt ennenägemata kohutaw, kus 40 haawatust kõneleđa ei maksaks.

Wõib olla, et loodetakse meil kindla wõimu loomiseks rahwa eest tõelude warjamise tarwiliku olewat. Kui nii — siis eksitakse rängsati. Minewiku kogemused peaksid õpetuseks olema, et seesugune taktika pakku õhku ei lahenda, waid ümberpöörduł mõjub. Kuigi siin nähtaw „kindel kord” on maksma pandud, nii tubli, et kui paar, kolm inimest koos waljusti kõneleđa jääwad, siis neid kui miitingulisi laiali aetaks, ja kogu rewolutsioni ainult purustatud aknad ja wangikodade, politseijaoskondade ja kohtute suitsunud aherwarred ja jalutuskohtades põõsaste wilus „wabadust maitsewad” rebenenud säärekattega soldatid meeletawad, siiski on selle sügawalt kurbnaljaka olukorra õhk paksult elektrit täis, kogu rahwa meeletolu warjatult winnas, mis midagi hääd ei tööta. Siit ehk aimame, mispärast walitsust „kindla wõimu” tagant halwasti warjatud kartlik ärewus wälja paistab. Kuid kahtlemata on kindel wõim enda mõju awaldanud. Käratsewaid, lõhkuwaid kõnesid pole enam kuulda. Mõteteawaldamises oldaks etteawaatlikud, tramwai-wagunites kuulete kahemõttelisi jutte — umbes niisama, kui 6 kuu eest, kui igas inimeses nuuskurit ja ülesandjat nähti. Tõstab keegi häält ja ütleb walju sõna, siis on kuulajatel kõrwad kikkis ja arwamine kindel, et see enamlane on. Enamlaste wastu oldaks waenulik, kuid samal ajal näib igal mehel neist nagu kahju olewat.

Neid põlatakse sellepärast, et nende üle aisa lööw taktika siia olukorras hukatust ähwardas tuua ja nende puudusest kahjatsetakse, sest et nad jõuna esinesid, mis reaktsioni ei lasknud awalikult pääd tõsta, ei lasknud nuudiga rahwast käskida, milleta nii kerge oli hingata ja milleta ometigi läbi ei saada.

Rahwas on „sõnawaeseks, tsaariaegselt etteawaatlikuks läinud, sisemiselt aga mitte sugugi olukorraga rahul. Rahwa hingeelus tundub ootaw, järelekaaluw seisak, kuhu poole selle järele waekaus langeb, on raske öelda.

Kas ärkab uuesti tung ise endi üle walitseda, missugust wõimu ei mõisteta aga tegelikult ära tarwitada, wõi lepitakse . . . nagaikaga „demokratilises waba-riigis” . . .

Ka see pole võimata, kui Ajutise Walitsuse demagogid mõistaksid rahwa hingeelu tabada, kui neil näljaste jaoks leiba ja tööd oleks anda.

„Leiba ja rahu!” — kisendawad nüüd mitte enam suud, waid ka silmad.

Ja kes seda rahwale annab, seda rahwas ka orjameelselt teenib.

Nii kaugele on rewolutsioni joowastusest wäsinud hingede seisukord jõudnud.

Jah, nälg, külm . . . meie kõikide ühine saatus.

—nd.